

PFUNZO YA PFANELO DZA VHATHU KHA VHUPO HU SI TSHIOFISI

NGUDO DZO GUDWAHO UBVA KHA MBEKANYAMUSHUMO YA PFANELO DZA PFUNZO

MBEKANYAMUSHUMO NYITO YA PFANELO DZA VHATHU NDI MINI?

Mbekanyamushumo ya Pfanelo dza Vhathu (REAP) ndi līga la pfunzo ya pfanelo dza vhathu ya dzitshaka ya tshifhinga tshilapfu tsha miwaha ya fumi (10) yo rangwaho phanḁa nga Amnesty International Norway. REAP i khou shumiswa nga Amnesty International kha la Israel, Malaysia, Moldova, Morocco, Poland, Russia, Slovenia, Afrika Tshipembe, Thailand na Turkey. Nga murahu ha u asesha thogea dzapo, vhashumisani vha thandela ya REAP vho khetha thero dzo teahoa zwigwada zwo tiwaho zwavho na nyimele dza pfanelo dza vhathu dza shango javho. Tshivhindini tsha REAP ndi vhubudisi ha pfunzo ya pfanelo dza vhaandisi-vhathu vhane, nga kha mishumo yavho kana zwiimo kha tshitshavha, vha a kona u tuṭuwedza tshivhalo tshinzhi tsha vhatshetsheli kana zwigwada zwa vhathu. Nga kha REAP, vhashumisani vha sika pfanelo dza vhathu dzo khwaṭhaho na u shela mulenzhe kha ndivho ya u fhaṭa mvelele ya pfanelo dza vhathu uya shango nga vhubhara kha Amnesty International.

PFUNZO YA PFANELO DZA VHATHU KHA VHUPO HU SI HA TSHIOFISI

Ndimu ya maga a pfunzo ya pfanelo dza vhathu ya Amnesty International ndi u maangafhadza vhathu na zwitshavha nga

© Amnesty International

Vhaimelili vha pfanelo dza vhathu vha kuvhangana kha u tikedza Amnesty International kha mMaḁuvha (16) a u ḁidzhenisa ngei Cape Town, Afrika Tshipembe, u tuṭuwedza mafulo a u Fhelisa Khakhathi dzine dza itelwa Vhafumakadzi.

kha u bvedza ndivho na zwikili tshifhinga tshoṭhe hu na u dzhiela nṭha nga dzitshaka milayo na pfanelo dza vhathu. Zwipikwa izwi dzi tshimbizwa nga pfunzo ya pfanelo dza vhathu nga nṅa ha kilasirumu. Kha vhuṭu uhu hu si ha tshiofisi sa zwigwada zwa tshitshavha, zwigwada zwa vhaswa na foramu dzapo, REAP i divhisa vhathu nga ha pfanelo dzavho na pfanelo dza vharwe, na u shuma u maangafhadza

vhathu kha u imela pfanelo dzavho. Mbeu hedzi dza tshanduko ya matshiliso dza koniswa nga kha u shaya ndeme ha vhashumisani vha madzangano apo na a dzitshaka, na nga u dzudzanya u ḁidzhenisa nga u kuvhanganya vhaswa. Nga kha pfunzo ya pfanelo dza vhathu, vhadzhenelili vha REAP vha wana zwishumiswa uri vhavhe vhaimeleli vha vhone vhaṅe na zwitshavha zwavho.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

*'Kha zwitshavha zwinzhi vhathu
zwa zwino vha vho divha
pfunelo na vhudifhinduleli
havho vha vho vhiga milandu
na u amba nga hazwoi.'*

Mushumisani wa thandela ya REAP. Afurika Tshipembe

U ENGEDZA TSHANDUKO NGA KHA TSHUMISANO

Vhashumisani vhapo ndi khoḱo kha u bvelela ha REAP. Sa tshipiḱa tsha maga a REAP kha levele ya lushaka, Amnesty International yo thoma tshumisano na NGOs na madzangano o ditiḱaho nga tshitshavha (CBOs). Heyi tshumisano i engedza vhukoni kha vhashumisani vhoṱhe u itela ndisedzo ya pfunzo ya pfunelo dza vhathu na vhuimeleli. Kha shango tshumisano dzi ṱalusa REAP sa ṱhuthuwedzo ya vhuḱi ya pfunzo ya pfunelo dza vhathu na mishumo ya u tsivhudza. Hovhu vhukonani ho khwaṱhisa pfunelo dza vhathu Amnesty International kha levele ya vhuimo fhasi.

Nga kha u shuma na NGOs na CBOs REAP, i maandafhadza vhathu kha u imela pfunelo dzavho na u shuma vha tshi ya phanḱa vha tshi tsireledza pfunelo dza vhaṱwe. Amnesty International ya Afrika Tshipembe yo swikelela mvelelo dzi sedzeaho nga kha tshumisano na CBOs, kha zwenezwo, u tshimbidza vhugudisi ha vhuḱfumbudzi, mafulo a elanaho na pfunzo ya pfunelo dza vhathu, u amba nga ha mutakalo kiliniki dza mahayani. Vhaandisi vha REAP vha

shuma u tsireledza pfunelo dza vhaḱumakadzi na u ṱetshedza pfunzo ya mafhungo a nga ha HIV na AIDS ngau swikelela vhapondwa zwa khakhathi dza zwa miṱanii, vhaḱumakadzi vho diḱwalaho na vhaswa vha miṱwaha i re vhuḱati ha fumiraru u swika fumiṱahe. Sa tsumbo, mushumisani wa REAP Mbekanyamushumo ya u Maandafhadza Zwipondwa ya ṱhohoyandou (TVEP) ngei Limpopo i shuma u vhuḱvha ha u sa konḱelela u tambudzwa na khethululwa u ya nga mbeu.

Amnesty International ya Malaysia na yone yo swikelela kha u bvelela nga u shumisana na NGOs na CBOs u bveledza vhugudisi na divhamaitale kha pfunzo ya pfunelo dza vhathu. Vhashumisani vhoṱhe vho fara muṱangano wa riwaha nga riwaha u sedzulusa maga a pfunzo ya pfunelo dza vhathu ya lushaka u guda maitele a khwine nga tshavho. Malaysia i tshimbidza sesheni nga ha thero dzo tiwaho dza pfunelo dza vhathu, sa Senthara ya vho Ramafungo vho diimisaho kha vhuḱfumbudzi ha mbofholowo ya mafhungo, na Suara Rakyat Malaysia's (SURAM. Voice of Malaysian People) ngudo ya u "divha pfunelo dzaṱu musi no farwa". Uvha

'Ndo' sedza zwauri vhaiwe vha vha shumisani vho dzudzanya zwitshavha zwavho u shuma vhoṭangana... vhaiwe vhadzheneleli vho kona u ṭahisa mbilahelo dzavho.'

Mushumisani wa thandela ya REAP Malaysia

© Amnesty International

Ntha: Vhasumbedzi kha ṭa Malaysia Vha khou ia bembela ṭa pfanelo ya u farwa zwavhuḡi na u vhoḡnololwa ha vhatu vho farwaho nga ḡnasi ha Mulayo wa Tsireledzo ya Dzitshaka.

Kha tsha monde nga matungo: Vhatu vhane vha shuma u ḡisa thanduko vhaswa kha ṭa Thailand vho funga makhangela vhusiku hoṭhe.

hone ha REAP kha ṭa Malaysia ho fhaṭa tshumisano ine ya tendela vhaandisi u isa mishumo yavho vhatuni nga ndila yone.

PFUNZO YA PFANELO DZA VHATHU NGA U KUVHANGANYA VHASWA

Amnesty Internaional i khou bveledza murafho muswa wa vhatu vha imelaho pfanelo dza vhatu ngau tikedza na u shumisana na zwiḡwada zwa vhaswa. Vhashumisani vha REAP vha shumisa pfunzo kha u tikedza maga a pfanelo dza vhatu nga u lugisa vhuṭambo na vhuḡudisi na dzikṭaba dza vhaswa. Amnesty International ya Thailand i fara nyendo dza vhaswa uri vha gude nga ha pfanelo dza vhatu, u dzudzanya khemphe dza u ḡi dzhenisa dzine dza funza mutheo wa pfanelo dza vhatu, na u tshimbidza sesheni dzine dza sumbedza nganetshelo dza vhuṅe dza vhatu vhane vha livhana na u kandekanywa ha pfanelo dzavho. Amnesty International i tshimbidza khoso dza Vhatu vhane vha shuma u disa thanduko vhaswa vha pfanelo dza vhatu u ṭuṭuwedza kuhumbulele kwa vhusiki na mveledziso ya zwikili zwa u alusa tshikwamai. Mushumo wa REAP

kha ṭa Thailand wo thusa u bveledza zwikili zwa vhurangaphanḡa kha vhaswa kha Amnesty International na u imelela ṭiga ṭihulwane ṭa uya phanḡa kha u maanḡafhadza vhaswa ngei Thailand u tikedza pfanelo dzavho na u shuma u ḡisaa tshanduko zwitshavhani zwavho.

PFUNZO YA PFANELO DZA VHATHU NA U MAANḡAFHADZA ZWI LIVHISA KHA TSHANDUKO YA MATSHILISANO

Pfunzo ya pfanelo dza vhatu ndi khoṅo khau swikelela tshinduko ya matshilisano. REAP i khwinisa nyimele dza pfanelo dza vhatu ngau maanḡafhadza vhatu khau imela pfanelo dzavho. Kha ṭa Afurika Tshipembe, REAP yo konisa vhatu u pfesesa na u dzhenelela nga huhulu kha u limuwa pfanelo vhatu dzavho, nga manḡa zwi tshi elana na pfanelo dza vhafumakadzi, pfanelo dza vhana, na pfanelo dza vhatu vha tshilaho na HIV na AIDS. Nga zwenezwo, vhatu vha dzulela u vhiga zwiwo zwa u tambudzwa zwitshavhani zwavho.

Kha ṭa Malaysia, mafhungo a pfanelo dza vhafumakadzi ndi mushumo muhulwane

we REAP ya sedzesa khawo. U bva kha u ḡidzhenisa kha mbekanyamushumo dza REAP, vhafumakadzi vha khou takuwa khau shengedzwa nga vhafunani vhavho, vhabebi vha khou dzhia maga a u rumela vhana vhavho zwikoloni. Zwitshavha zwo maanḡafhadziwa khau ṭahisa dzi mbilahelo tsho ima tshoṭhe. Kha ṭa Malaysia, zwitshavha zwa zwino zwo limuwa uri zwi na pfanelo ya u hwedza mbilaelo kha khoro dzapo nga ha u savha na fhethu ha vhuḡi na mafhungo a zwa dzinḡu. REAP yo thusa kha u shandukisa u fhumula u yak ha nyito.

'Hune nda dzula hone, ndia ḡivha uri huna zwo khakheaho musi ndi tshi zwi vhona, fhedzi vhuḡfumbudzi ha Amnesty International ho mpha ndivho ine nda tea u i ḡivha u itela u shuma nga khayo.'

Mushumisani wa thandela ya REAP Thailand

'Amnesty International yo shandukisa vhutshilo hanga lwa tshothe. Ndo wanulusa zwa uri hovha huna zwickili wine nda nga zwi wana, matheriala ane nda nga a shumisa, fhedzi zwa ndeme ndi zwa uri ndi nga thusa hani zwigwada zwi sa koni nga huhulu. Ndo wana uri hovha huna zwinzhi zwe nda vha ndi tshi nga itela vharwe na zwinzhi zwe nda vha ndi kovhana na vharwe.'

Mushumisani wa thandela ya REAP. Malaysia

Vhadzheneleli vha REAP vho dzhenelela raji nnda ha embasi ya Zimbabwe kha ja Pretoria, Afurika Tshipembe, hu u tsireledza pfanelo dza vhathu kha ja Zimbabwe.

'Zwa zwino ndi khou shuma na vhana vha tshitshavha na u ita u ri vha divhe nga ha HIV/AIDS, ngau funza na u dalela mahayani.'

Mushumisani wa thandela ya REAP. Afurika Tshipembe

THEMENDELO

THEMENDELO KHULWANE DZA REAP

■ Vha humbule uri pfunzo ya pfanelo dza vhathu ndi maitete a tshifhinga tshilapfu.

Pfunzo ya pfanelo dza vhathu yo livhiswa kha u bveledza tshanduko ya vhuvha na kha ndivho na zwickili. Vha songo lavhelela mvelelo na zwenezwo, sa musi kuitele ku tshui dzhia tshifhinga, fhedzi i nea mvelelo dza tshothe.

■ Kha vha wane madzangano apoo a re na zwipikwa zwine zwa fana, na u shumisana u swikelela tshitshavha tshothe. Hune madzangano a tshitshavha a maitete o fhambanaho a tshi shumisana kha pfunzo ya pfanelo dza vhathu u engedza tshivhalo tsha vhathu vhane vha swikeleli, na u dzhia liga kha, u tshuvwedza na u tsireledzwa pfanelo dza vhathu. Ri rothe, Amnesty International na vhashumisani vhapo vha nga mishumo yavho uri l swikelele nga huhulu vhatsheshelesi vhanzhi.

■ Kha vha dzhenise vhaswa nga ndila dzine dza pfadza. Vhaswa vha nga engedza mafufufulu kha mafulo na u nga vha vha vhathu vha u disa tshanduko dza pfanelo dza vhathu vhe na maanga.

Vhaswa vha na mushumo wa ndeme kha fhaa tshanduko ya matshilano. Vhaswa ndi khofo ya tshigwada tsho tiwaho kha u alusa zwickili zwa vhangaphanga, u engedza vhadzheneleli ha u disa tshanduko na u bveledza mvelele ya pfanelo dza vhathu.

■ Kha vha shandukise zwiirathedzhi zwa Amnesty International dzhangoni lothe kha thodea dzapo u khwathisedza u tea na u swikelela mvelelo dza tshifhinga tshilapfu. Kha vhupo hu si ha tshiofisi, divhamaitete a pfunzo ya pfanelo dza vhathu zwi nga shandukiswa nga ndila yo teaho u amba nga ha pfanelo dza vhathu dza vhupo honoho na u sumbedza zwithu zwa ndeme kha vhathu na zwithshavha.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Amnesty International ndi dzangano ja dzitshaka ja vhathu vha milioni dza 2.2 kha mashango a padaho 150 vha re kha fulo lau fhelisa u kandekanywa ha pfanelo dza vhathu.

Bono lashu ndi ja uri muthu muriwe na muriwe a dipine nga pfanelo dzine dza thonifiwa kha Mulevho wa Lifhasi wa Pfanelo dza Vhathu na mariwe maimo a dzitshaka a pfanelo dza vhathu.

Ro diimisa nga rothe kha muvhuso muriwe na muriwe, kuhumbulelel kwa zwa polotiki, dzangalelo ja zwa ekonomi kana vhurerele-ri wana ndambedzo nga maanga kha mirado yashu na u netshedzwa nga tshitshavha.

Phando 2010
Index: POL 32/001/2010

Amnesty International
International Secretariat
Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom
www.amnesty.org